

REORGANIZACIJA STROJNO TRAKTORSKIH POSTAJ V ZSSR

Minilo je nekaj več kakor mesec dni, odkar je bila v SZ napovedana reorganizacija strojno traktorskih postaj, pa so 28. preteklega meseca že objavili o tem zelo obširne teze iz referata prvega sekretarja CK KPSZ Nikite Hruščova. Po sklepu plenarne CK se bo sedaj začelo o njih vse splošno razpravljanje kakor ob reorganizaciji upravljanja industrije in gradbeništva, po njem pa mora vrhovni sovjet ZSSR sprejeti ustrezen zakon.

Med splošnimi naporji, ki jih od septembra l. 1953 vlagajo v sovjetskem kmetijstvu, da bi spodbudili njegov hitrejši razvoj, je reorganizacija STP in izročitev njihove tehnike kolhozom eden izmed najpomembnejših ukrepov. To potrjuje v bistvu pripravljenost, da postopno odpravijo vse, kar se v praksi izkaže kot preživelo in da je postalo konservativno ter kot tako ovira za nadaljnji napredek gospodarstva. Prav zato teze tudi poudarjajo, da se je stanje v kmetijstvu že danes toliko spremenilo, da ni mogoče več ostati pri sedanji organizaciji in delu STP.

Koncentracija tehnike v STP

Prve strojno traktorske postaje so bile v Sovjetski zvezi organizirane l. 1953. Bilo je to v času, ko je bil proces kolektivizacije večinoma že končan. Od takrat do danes so se zelo razvile in jih je danes okrog 8 tisoč. Pomen strojno traktorskih postaj, ki ga v skrajni posledici opredeljujejo tako njihovo mesto kakor funkcije v kmetij-

stvu, je v tem, da je v njih osredotočena temeljna kmetijska tehnika.

Kakor je znano, razpolagajo v Sovjetski zvezi po veljavnih predpisih in praksi z osnovnimi kmetijskimi stroji državna kmetijska podjetja — sovhosi in strojno traktorske postaje. Največ tehnike je danes v STP. L. 1956 so po statističnih podatkih imele strojno traktorske postaje 75 odstotkov vseh traktorjev, 82 odstotkov traktorskih plugov, 84 odstotkov traktorskih kultivatorjev in 79 odstotkov kombajnov. V razdobju od l. 1954 do l. 1957 je kmetijstvo dobilo veliko strojev — 98 tisoč traktorjev (izraženih v 15 konjskih močeh) in 295 tisoč težkih kombajnov. Čeprav se je v tem času s pritegnitvijo novih zemljišč zelo povečalo število sovhosov in njihova tehnična opremljenost, so kljub temu dobršen del nove tehnike dobile tudi STP.

Kolhozi, ki obsegajo danes približno tri četrtine skupnih setvenih površin in imajo dominanten delež v skupni kmetijski proizvodnji, imajo samo majhne kmetijske stroje in orodje. Osnovne stroje, ki so najni za kmetijsko pridelovanje (traktorje, kombajne in druge) dobijo pod določenimi pogoji od strojno traktorskih postaj. V povprečju oskrbuje s stroji ena STP 8 do 10 kolhozov. Za opravljeno delo dobijo STP plačilo, in to delno v naravi, delno pa v denarju.

Tak monopolistični položaj STP je zagotavljal tudi njihovo dominirajočo vlogo v razmerju do kolhozov. Niso vplivale samo na smer proizvodnje v kolhozih, temveč tudi na izdelovanje in določanje njihovih proizvodnih planov.

Prilagojevanje dela STP novim pogojem

Danes pa, ko z uradnih mest ocenjujejo vlogo STP, poudarjajo, da so zlasti v prvem razdobju, ko so bili kolhozi gospodarsko in organizacijsko šibke gospodarske enote, imele pozitivno vlogo. Prav tako mislijo, da morajo sedaj, ko so se kolhozi zelo okrepili in ko gre za njihovo nadaljnjo utrditev, za povečanje njihove materialne zainteresiranosti za doseganje boljših rezultatov pri pridelovanju in za razširitev možnosti bolj širokega uveljavljanja iniciative, njihovo delo spremeniti in prilagoditi novo nastalemu položaju.

Najprej so si prizadevali, da bi STP kadrovske utrdili. Posebno pozornost so predvsem posvečali temu, da bi postavili na vodilna mesta strokovne osebe. Kasneje, zlasti pa po XX. kongresu KP SZ, pa so iskali možnost, da bi STP bolj zainteresirali za kar najbolj učinkovito uporabljanje razpoložljive tehnike in zato, da bi bi-

lo njihovo delo v kolhozih kar najboljakovostno. Pri tem so pričakovali predvsem, da bo dala pozitivne rezultate uvedba gospodarskega računa v STP, na čemer so zadnja leta tudi delali.

Nedavno objavljene teze pa kažejo, da računajo z mnogo bolj radikalnimi ukrepi, da bi rešili ta vprašanja. V interesu kar najbolj popolnega uporabljanja tehnike in sočasne nadaljnje krepitve kolhozne sistema in pospeševanja kmetijske proizvodnje so postavili, da je potrebno traktorje, kombajne in druge kmetijske stroje prodati kolhozom. Kakor pričakujejo, bodo imeli kolhozi kot velika kmetijska gospodarstva, ki merijo povprečno približno 1800 ha, večje možnosti za boljše izkoriščanje zemlje in povečanje delovne storilnosti, ko bodo imeli lastno tehniko.

Kakor je rečeno v tezah, naj bi se današnje STP postopno spremenile v remont-

no tehnične postaje (RTP). Njihova naloga naj bi bila popravilo kolhozne tehnike, preskuba kolhozov s potrebnimi stroji, orodjem, gorivom, gnojili in drugim. Razen tega naj bi te nove postaje imele še naprej velike kmetijske stroje, ki jih je mogoče v enem kolhozu uporabljati le občasno in samo delno ter kolhozi zato niso zainteresirani, da bi jih s svojimi sredstvi odkupili. Tako je na primer s stroji za melioracijska dela in podobnimi stroji, ki naj jih RTP dajejo kolhozom v začasno uporabo za določeno plačilo.

Postopno izvajanje reorganizacij

Kakor računajo teze, naj bi reorganizacijo STP izvedli postopno. Računajo, da bo ta proces trajal v nekaterih rajonih in področjih tudi več let. Kriterij, iz katerega so izhajali pri zavzetju takega stališča, pa ni bil samo možnost kolhozov, da v kratkem časovnem roku odkupijo nujno jim potrebne stroje od STP. Kakor pričakujejo bodo nerazdeljivi skladi kolhozov že letos globalno znašali približno 25 milijard rubljev, kar pomeni, da bi po ocenjeni vrednosti strojev STP kolhozi letih tudi s temi sredstvi ne mogli odkupiti. Mnenja pa so, da pri odkupu strojev ne smejo upoštevati samo materialnih možnosti kolhozov, temveč prav tako tudi druge čimtelje, ki morajo zagotoviti tako njihovo najbolj pravilno kakor tudi najbolj učinkovito uporabljanje.

Iz teh razlogov tudi računajo, da se je mogoče takoj lotiti reorganizacije STP in izročitve tehnike kolhozom v Ukrajini, na Kubanu, v srednji Aziji in v Zakavkazju. V drugih rajonih, v katerih kolhozi ne le da niso tako bogati, temveč so tudi premalo pripravljeni za pravilno uporabljanje tehnike, bo prodaja tehnike kolhozom in organiziranje RTP precej bolj počasen proces, ki bo trajal dve do tri leta in tudi več.

Previdnost in postopnost, ki jo priporočajo pri izvajanju reorganizacije, izvira tudi od tod, ker je povezana tudi s številnimi drugimi problemi. Že sedaj je to vprašanje v nekoliko drugačnejši luči postavilo tudi problem odkupa kmetijskih pridelkov. Država je namreč s plačilom uslug STP v naravi dobila del kmetijskih presežkov. Po tej poti si je zagotovila približno 16 milijonov ton žita. Čeprav bodo tudi v prihodnje stroje in druga proizvodna sredstva prodajale RTP za plačilo, se je vendarle postavilo vprašanje, ali bo to nadomestilo tisto, kar je država dobivala po STP. To toliko bolj, ker pričakujejo, da bodo morali pri določanju odkupnih cen za nakup tehnike in drugega še naprej upoštevati načelo materialne zainteresiranosti kolhozov.

Pričakujejo, da bo najnovejša reorganizacija ugodno plivala na povečanje kmetijske proizvodnje. Po sklepanju nekaterih sovjetskih ekonomistov mora reorganizacija STP prispevati k nadaljnjemu razvoju blagovno denarnih razmerij in k odpravi ovir za bolj svobodno delovanje zakona vrednosti v socialistični ekonomiji. M.